

Diversitat de **BiDes**

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

El sistema de gestió documental del Memorial Democràtic: entre la reparació pública i l'arxiu en línia. El sistema de gestión documental del Memorial Democràtic: entre la reparación pública y el archivo en línea.

Gerard Corbella López.

Cap de l'Àrea de Continguts del Memorial Democràtic

C/Peu de la Creu, 4 08001 Barcelona

gcorbella@gencat.cat / 93 634 73 75

Mercè Pujadas Bartés

Tècnica. Centre de Documentació del Memorial Democràtic

C/Peu de la Creu, 4 08001 Barcelona

mpujadasb@gencat.cat / 93 634 73 75

<http://memoria.gencat.cat/ca/inici/>

El Centre d' Informació i Documentació del Memorial Democràtic ha estat treballant en un sistema de gestió documental per tal de gestionar, fer accessible i difondre online la diversitat de col·leccions relacionades amb la història contemporània de Catalunya i Espanya, especialment aquelles relacionades amb memòries polítiques, d' exili, de repressió i lluita antifranquista.

La flexibilitat de la plataforma utilitzada i la indexació del contingut a partir d'un tesaurus propi ha permès, per una banda, creuar la informació de les diverses bases de dades i recuperar-la mitjançant un cercador únic. D'altra banda facilita la visualització web dels continguts a partir de la creació de mapes específics o línies cronològiques.

En conclusió, aquest arxiu virtual no només permetrà la cerca integrada i la visualització específica del contingut de les col·leccions que l'integren sinó que també es converteix en un mitjà de reparació de la memòria de les víctimes, apropant a una diversitat de públics, el coneixement del nostre passat recent.

El Centro de Información y Documentación del Memorial Democràtic ha trabajado en un sistema de gestión documental para gestionar, hacer accesible y difundir online la diversidad de colecciones relacionadas con la historia contemporánea de Catalunya y

15es JORNADES CATALANES D'INFORMACIÓ I DOCUMENTACIÓ

Barcelona, 10 i 11 de maig de 2018

España, en especial, de aquellas relacionadas con memorias políticas, de exilio, de represión y lucha antifranquista.

La flexibilidad de la plataforma utilizada y la indexación del contenido a partir de un tesauro propio, por un lado, cruzar la información de las distintas bases de datos y recuperarla mediante un único buscador. Por otro lado, facilita la visualización web del contenido mediante la creación de mapas específicos o líneas cronológicas.

En conclusión, este archivo virtual, no solo permitirá la búsqueda integrada y la visualización específica del contenido de las colecciones que la integran sino que también quiere ser un medio de reparación de la memoria de las víctimas, acercando a un público diverso, el conocimiento de nuestro pasado reciente.

Memorial Democràtic Information and Documentation Centre has been working on a collections and document management system whose aim is to manage and to make accessible online the wide range of collections related to the Contemporary History of Catalonia and Spain, especially those related with political memories, exile, repression and the anti-Francoism movement.

The software flexibility and indexing the content through a thesaurus created for the project has allowed, on one hand, to cross the information of the different databases and retrieve it through only one search engine. On the other hand we have developed specific web presentations of the content, through maps and timelines.

In conclusion, this virtual archive, not only will allow an integrated search and specific presentations of the content but also it aims to be a means to the victims memory reparation, bringing to the public the knowledge of our recent past.

Paraules clau: Humanitats digitals, Arxiu virtual, Memòria històrica, Indexació

Palabras clave: Humanidades digitales, Archivo virtual, Memoria histórica, Indización

Keywords: Digital humanities, Virtual Archive, Historical Memory, Indexation.

1. Quatre principis rectors:

El Memorial Democràtic és una institució pública de la Generalitat que es crea arran de la llei 13/2007 del Memorial Democràtic, i que es fonamenta en l'article 54 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya que recorda que cal "adoptar les iniciatives institucionals necessàries per al reconeixement i la rehabilitació de tots els ciutadans que han patit persecució com a conseqüència de la defensa de la democràcia i l'autogovern de Catalunya." Així doncs, el Memorial té entre els seus objectius la recuperació de la memòria del passat i la dignificació de les víctimes de la Guerra Civil i la dictadura franquista.

El desplegament de les polítiques públiques de memòria es basen també pels principis de la justícia transicional segons les entén Nacions Unides¹, i que es basen en 4 principis rectors: la promoció de la veritat, la promoció de la justícia, la promoció de la reparació i l'establiment de garanties de no-repetició.

La promoció de la veritat és el dret de totes les persones de conèixer el passat i el deure dels Estats a recordar, mentre que la promoció de la reparació és el dret dels individus a la restitució, la indemnització, i la rehabilitació tant material com simbòlica.

La dignificació de la memòria de les víctimes, la recuperació de la memòria del passat, i la promoció de la veritat i la reparació són els fonaments en els quals s'assenta el projecte del centre d'informació i documentació del Memorial Democràtic.

Fig. 1 Principis rectors

¹ Consejo de Seguridad. Naciones Unidas: *Informe del Secretario General sobre el estado de derecho y la justicia de transición en las sociedades que sufren o han sufrido conflictos* [en línia], Naciones Unidas, 2004. [data de consulta: 01/03/2018] <<http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2004/616> >

El repte per tant és desenvolupar un sistema de gestió que acomodi els 4 principis rectors en els que s'ha de basar un centre d'informació i documentació especialitzat en la gestió i la difusió de la memòria democràtica.

2. Els condicionants de la memòria

La història de l'Estat espanyol respecte a les polítiques públiques de memòria ha estat fonamentalment la inacció, allò que s'ha anomenat el "Pacte de l'oblit" i que es fonamenta en el consens durant la transició d'evitar qualsevol política de memòria. El principal reflex d'aquest pacte és la Llei d'Amnistia de 1977 (Llei 46/1977) que permetia l'alliberament de presos polítics de la dictadura, però que paradoxalment era una llei de punt final que no permetia jutjar els delictes de lesa humanitat.

Tot i l'existència de diverses mesures de reparació establertes a posteriori, no és fins l'existència del Memorial Democràtic (2007) que hi ha una llei que dona lloc a una institució que desplega polítiques de memòria, però dins d'un context autonòmic. A posteriori, hi hauran altres institucions memorialistes autonòmiques, però no existeix cap institució pública de memòria estatal.

A pesar de l'absència d'una política estatal, és evident que són possibles polítiques decidides de memòria pública, i que algunes d'aquestes poden anar en la línia de la reparació simbòlica com veurem a continuació. És important però tenir en compte també el context sociopolític i jurídic que envolta qualsevol política de reparació simbòlica.

Considerem que una de les principals polítiques de reparació pública i simbòlica de les víctimes de la guerra i de la dictadura passen per la publicació en línia de tots els noms, però que existeixen dos condicionants importants a tenir en compte: el primer és de tipus sociopolític, la reticència de veure publicats els noms de les víctimes, i la segona és de tipus jurídic, la interpretació que en fa la Llei Orgànica de Protecció de Dades (LOPD) respecte a les víctimes de la guerra i la dictadura. Partirem d'una experiència recent per explicar els dos casos: la llei 11/2017 de reparació jurídica de les víctimes del franquisme², que fou publicada el 4 de juliol de 2017 i aprovada per unanimitat per tots els partits polítics del Parlament. La llei habilita a la Generalitat a publicar tots els noms de totes les

² Catalunya. "Llei 11/2017 del 4 de juliol, de reparació jurídica de les víctimes del franquisme" [en línia]. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 7406 [data de consulta: 01/03/2018] <<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7406/1623563.pdf> >

persones que van passar ser jutjades en un Consell de Guerra per l'Auditoria de Guerra franquista. El llistat complet de 66.617 persones es troba en línia i l'ha publicat l'Arxiu Nacional de Catalunya³. Tant la unanimitat política vers aquesta acció de reparació, com la manca de conflictes en la publicació dels noms en línia, marquen el camí a seguir en accions futures.

Era aplicable la LOPD en aquest cas? Segons aquesta no es poden publicar noms que continguin filiació política, i en aquest cas s'han fet públics els noms de les persones que van ser jutjades per motius polítics, algunes de les quals podrien encara ser vives. Recordem que la LOPD no afecta a les persones mortes, però sí a les vives, tot i que aquesta marca excepcions, com quan es tracti d'una recerca històrica⁴, però aquí el criteri subjectiu dels juristes marcarà la possibilitat o no de difondre. Per contra, tant l'article 54 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, com la llei del Memorial Democràtic insten a emprendre polítiques públiques de reparació a les víctimes. Aquest és un problema resolt en diversos països, com per exemple Polònia, on s'habilita a l'Institut de la Memòria Nacional (Instytut Pamięci Narodowej) a publicar els noms de les víctimes a través de la seva pròpia llei de creació⁵, o encara més enllà, en el cas de Guatemala on la llei obliga a fer públics els noms de les víctimes de delictes de lesa humanitat⁶. Com veiem, la publicació de dades personals com a política de reparació a les víctimes està resolta en països de diverses latituds. Val la pena també pensar en la situació contrària: i és que podem considerar la no publicació d'aquests noms com una vulneració al dret de l'honor i la restitució per part d'un estat democràtic a favor d'aquelles persones jutjades en tribunals il·legítics d'una dictadura. Encara dins del debat sobre la publicació de llistats de víctimes en relació a la LOPD, cal adonar-se que el concepte de víctima no és una categoria que

---

³ Arxiu Nacional de Catalunya. *Llista de reparació jurídica de víctimes del franquisme (1938-1978)*[en línia]. Sant Cugat del Vallès: Generalitat de Catalunya. Arxiu Nacional de Catalunya, 2017 [Data de consulta: 01/03/2018] <<http://anc.gencat.cat/ca/detall/noticia/Llista-de-processos-instruits-pel-regim-franquista>>

⁴ Espanya. "Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal. Article 4.2". *Boletín Oficial del Estado*, núm. 207 (14 de desembre), suplement en català, núm 17 (30 de desembre), p. 3

⁵ Polònia. *ACT of 18 December 1998 on the Institute of National Remembrance – Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation*. [en línia] [data de consulta: 01/03/2018] <http://ipn.gov.pl/en/about-the-ipn/documents/327_The-Act-on-the-Institute-of-National-Remembrance.html>

⁶ Guatemala. "Ley de Acceso a la Información Pública. Artículo 24". *DECRETO NÚMERO 57-2008*. [en línia]. Guatemala, 2008 [data de consulta: 01/03/2018] <http://www.oas.org/juridico/pdfs/mesicic4_qtm_acceso.pdf>

apliquem només a les persones mortes, sinó que les víctimes són tant les persones mortes en actes de guerra o violència, com les persones represaliades per les seves idees polítiques en un context totalitari. Excepcionar la publicació de les dades de les víctimes de la guerra i la dictadura podria ser una solució a aquesta problemàtica, però topa altre cop amb el context polític de l'Estat, on les víctimes de la dictadura no han tingut mai un reconeixement com a tals, mentre que sí ho han estat les víctimes del terrorisme.

Més enllà de la protecció de dades personals, cal referir-se també al dret a l'honor. En el passat han existit denúncies contra historiadors i periodistes per la publicació dels noms dels perpetradors, no de les víctimes, fet que posava en risc la llibertat de recerca i de divulgació històrica. El cas Genovés però marcà un punt d'inflexió. TV3 feu públic el 1994 el documental de Dolors Genovés "Sumaríssim 477" sobre l'assassinat del líder d'Unió Democràtica Manuel Carrasco i Formiguera; el documental feia públics també els noms dels falangistes que testimoniaren el seu consell de guerra, i això provocà la denúncia dels descendents d'un d'ells, Carlos Trias Bertran. Tot i que en un primer moment els tribunals van donar la raó als demandants contra TV3, el 1998 el Tribunal Suprem va donar la raó a l'autora, i tot i el recurs d'empara dels familiars davant el Tribunal Constitucional, el 2004 aquest desestima el recurs a favor de TV3. 20 anys als tribunals avalaren finalment la llibertat de recerca històrica, i la divulgació.

3. Noms, llocs i veus.

El projecte del centre de documentació del Memorial Democràtic (CDMD) parteix d'una idea inicial com hem anat veient: qualsevol política de reparació pública passa per la publicació en línia dels noms de totes les víctimes. Aquesta és una política de reparació simbòlica, sense indemnitzacions materials que podrien correspondre al Govern, però que va en la línia de la divulgació històrica, el reconeixement públic, la transmissió de la memòria a les noves generacions, la promoció del dret a la veritat i el deure dels Estats a recordar.

Però més enllà de les víctimes de la guerra i la dictadura, en el projecte del CDMD hi incloem també els llocs de memòria, valoritzant el patrimoni memorial arreu de Catalunya, inventariant els llocs de la repressió, i donant veu als testimonis en primera persona.

L'any 2008 s'inicià el projecte del Banc Audiovisual de Testimonis, un arxiu d'història oral que recull entrevistes sobre les temàtiques i el període de referència del Memorial Democràtic (1931-1980). L'experiència i metodologia desenvolupades en el Banc s'ha aplicat en la definició del projecte actual, amb la integració en una única base de dades, de les diverses bases de dades que formen part en aquest moment del fons del Memorial Democràtic, creant un sistema de gestió documental integral.

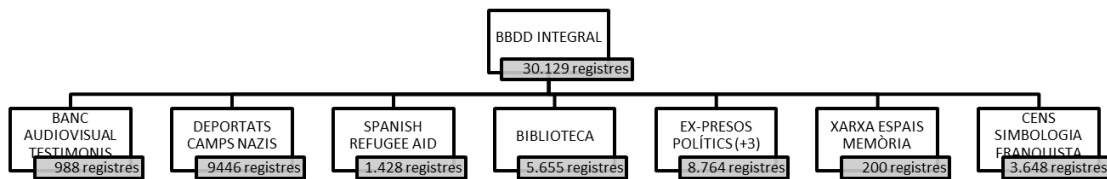
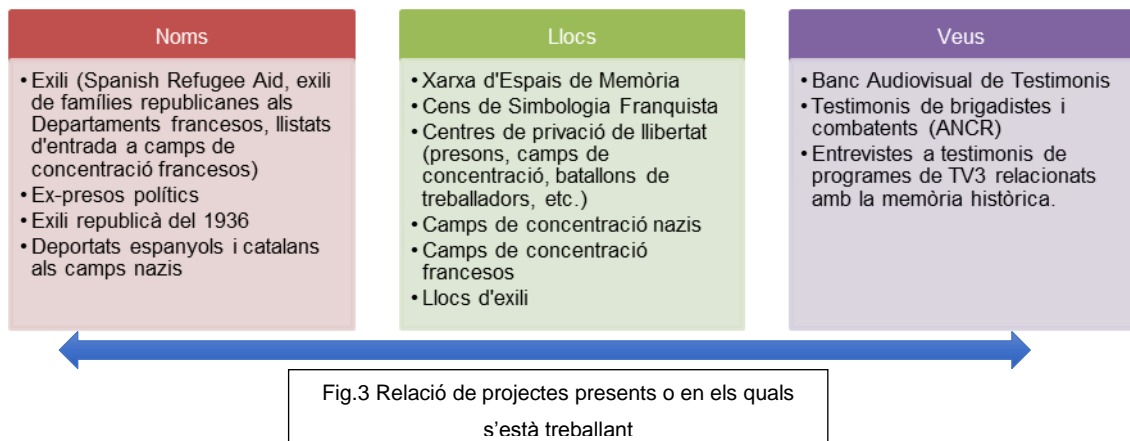

Fig. 2 Bases de dades del Memorial Democràtic a data de febrer 2018

Un dels objectius principals és integrar en aquesta plataforma els resultats de la recerca, ja sigui efectuada amb recursos propis del Memorial, com amb la integració de recerques de tercers, per tal de disposar d'una visió global de noms, llocs i veus interrelacionats, de víctimes i testimonis de la guerra civil, l'exili, la deportació, la repressió franquista i lluita per la recuperació de les llibertats democràtiques.

Com hem vist amb anterioritat, el CDMD parteix d'un seguit de principis rectoris fonamentats en les polítiques públiques de memòria i els principis de la justícia transicional. Aquest marc conceptual del CDMD suposa bàsicament l'aplicació de criteris a l'hora d'incloure col·leccions i de difondre-les de manera determinada.

Els criteris a l'hora d'escollir quines són les col·leccions a incorporar es fonamenten en aquests principis rectors, i no existeix cap tipus de discriminació respecte a la tipologia de fons, incorporant-ne tant d'audiovisuals com de sonors, tant documents físics com digitals, tant bases de dades com projectes de recerca. Això sí, donat que l'objectiu del CDMD no és el de preservar, la institució ha establert convenis pel dipòsit d'aquella documentació cedida o donada al Memorial Democràtic (Arxiu Nacional de Catalunya, Filmoteca de Catalunya, Museu d'Història de Catalunya i Museu Nacional d'Art de Catalunya).

Per tant el CDMD es concep com un espai eminentment virtual, on totes les col·leccions han de ser accessibles en línia, a excepció d'aquelles que per la seva naturalesa no poden ser-ho (com els llibres de la biblioteca especialitzada). Aquest projecte a nivell intern l'hem anomenat "la memòria en un click", recollint la idea de l'accessibilitat total de les col·leccions de memòria en línia.

Poder realitzar un projecte d'aquestes característiques necessita d'una gestió tecnològica complexa, i d'un sistema de gestió documental que doni resposta a les característiques de les col·leccions de memòria. A banda del sistema de gestió, és fonamental disposar d'eines de recuperació de la informació, i introduir criteris museològics en la gestió documental, que és la principal característica i innovació del CDMD. Expliquem-ho per passos per fer-ho comprensible.

4. Un sistema de gestió documental adaptat al treball de memòria.

4.1 La gestió dels continguts

La utilització de bases de dades per a la gestió documental no és cap novetat. Ara bé, com molts bé saben arxivers, documentalistes, o museòlegs, les característiques i les funcionalitats dels programaris que utilitzem són claus tant en la gestió com en la difusió de les nostres col·leccions. Disposar o no de vocabularis controlats, poder indexar o no els continguts, i la manera en que indexem afegeixen complexitat als sistemes de gestió, però al mateix temps potencien la recuperació de la informació i les capacitats de difusió.

El primer projecte de recerca i documentació del Memorial Democràtic fou el Banc Audiovisual de Testimonis (BAT), el seu arxiu d'història oral, que ja va ser concebut digital, virtual, amb un vocabulari controlat fet a mida, i amb capacitat d'indexació. En la creació del Banc Audiovisual de Testimonis un dels reptes principals va ser trobar un software que

permetés gestionar de forma integral el contingut de les entrevistes. Després de consultar diverses aplicacions informàtiques per la gestió d'arxius audiovisuals finalment s'optà per la plataforma Dédalo⁷, un sistema de gestió del patrimoni cultural i la història oral de codi obert que permetia a nivell audiovisual:

- Establir la relació text-vídeo, que permet relacionar les transcripcions de les entrevistes amb les gravacions dels testimonis a través de la inserció de codis de temps.
- Indexar els continguts a partir de les transcripcions a través d'un tesaurus integrat a l'aplicació.
- Disposar d'un registre d'informant, que identifica la persona entrevistada, comú per als diferents projectes.

Back Office:

Front End:

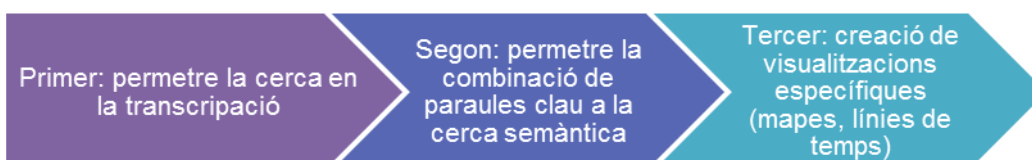

Fig. 4 Característiques de la gestió de continguts (back office) i difusió (front end) del BAT

Aquest projecte, presentat el 2014 continua viu, integrant col·leccions d'història oral audiovisuals i sonores de múltiples procedències. El sistema de gestió que es va desenvolupar pel tractament d'aquestes col·leccions d'història oral és el que s'ha adaptat a la resta de col·leccions independentment de la seva naturalesa per tal de dur a terme una gestió integral de les diferents bases de dades.

⁷ Dédalo Platform Intangible Heritage Management [data de consulta: 01/03/2018] <<http://www.fmomo.org/dedalo/pg/?lang=es>>

La plataforma està instal·lada a un servidor al núvol, amb els sistemes de seguretat adequats i amb la realització de còpies de seguretat periòdiques, servint no només de sistema de gestió sinó també de repositori institucional per als arxius audiovisuals i documentació digitalitzada. És compatible amb estàndards internacionals de descripció (per exemple, Dublin Core), i d'interoperabilitat (per exemple, OAI – PMH), així com amb el format bibliogràfic MARC21.

Pel que fa als processos per a la gestió de les col·leccions i la seva publicació, en el cas de les col·leccions d'història oral, el procés posterior a la ingesta dels materials digitalitzats al sistema és la transcripció de les entrevistes, que són indexades gràcies al tesaurus del Memorial Democràtic.

Aquest procés d'indexació ens permet a posteriori tant recuperar la informació indexada, com mostrar visualitzacions diferenciades dels continguts, ja siguin a través de línies de temps o mapes. Aquí és important remarcar que els criteris museològics que introduïm tant en l'estructuració del vocabulari controlat com en la indexació dels continguts, són els que ens permeten preveure múltiples formes de presentació dels continguts estructurats en la part web. Aquesta podria ser considerada la **primera de les innovacions** que volem posar en valor: segons les característiques de cada una de les col·leccions, pensem ja abans d'integrar-les quin tractament els hi donarem pensant en quina és la millor manera de difondre-les. Probablement a través d'un exemple concret ho entendrem millor. Quan hem integrat bases de dades sobre els presos polítics de la dictadura, donat que la informació que contenen els expedients hi consta el lloc de privació de llibertat, preveiem no només que es pugui recuperar la informació de quines persones i quant temps van ser presos polítics, sinó que podem mostrar a través de mapes informacions georeferenciades que ens ajuden a fer més comprensible l'abast de la repressió. La introducció de criteris museològics en la indexació de continguts pot comportar desenvolupaments tecnològics en el nostre sistema de gestió, que s'implementen si es consideren adequats. Seguint amb aquest exemple, el llistat de camps de concentració i presons de la dictadura no és només una paraula clau en el nostre tesaurus, sinó que li afegim la capacitat a cada una d'aquestes paraules a ser georeferenciades, a disposar d'una cronologia (temps d'obertura de l'espai), i a acompanyar la paraula d'imatges històriques de l'espai. Com sembla evident, la utilització d'un vocabulari controlat enriquit amb altra informació de context multiplica les possibilitats de difusió d'aquests continguts.

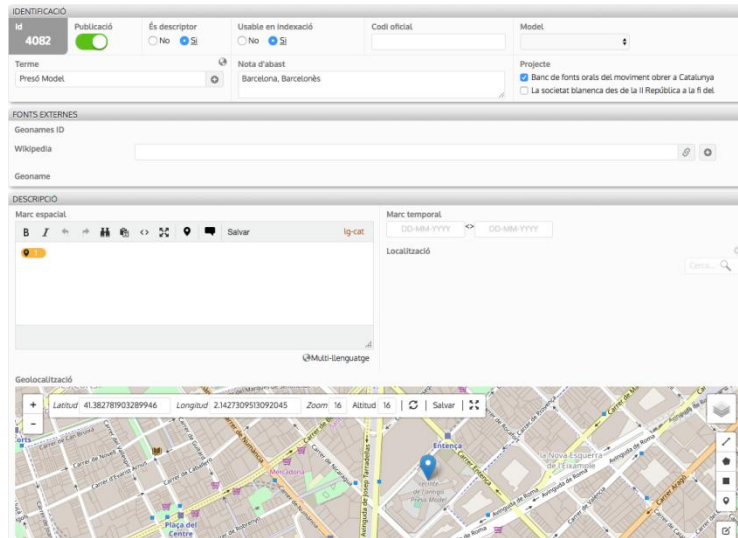

Fig. 5 Exemple de fitxa de descriptor del
tesaurus

El procés que hem seguit per les col·leccions d'història oral s'ha adaptat a la resta de col·leccions. Si en el primer dels casos els passos eren la ingesta del material audiovisual, la transcripció de les entrevistes, i la indexació mitjançant el vocabulari controlat, en el cas de les col·leccions de documents digitalitzats i bases de dades que integrem, el procés passa primer per la curació de les dades, la integració de les bases de dades al sistema, i la indexació dels continguts amb el mateix vocabulari controlat.

Aquest tesaurus és un vocabulari controlat sobre història contemporània de Catalunya, fet a mida per al projecte del Banc Audiovisual de Testimonis a partir del Tesaurus d'Història de Catalunya del Servei d'Informació Bibliogràfica i de Documentació d' Història, Llengua, Literatura i Art de Catalunya de la Universitat Autònoma de Barcelona (SIBHIL-LA-UAB). S'estructura en 4 grans àrees o micro-displines que responen a 4 preguntes: quan (descriptors cronològics), què (descriptors temàtics), qui (descriptors onomàstics) i a on (descriptors toponímics).

Aquí hi trobem la **segona de les innovacions**, que és la utilització d'un vocabulari únic per a totes les col·leccions, que ens permet recuperar la informació independentment la tipologia i la procedència de la base de dades, permetent al mateix temps interrelacionar continguts que guarden relacions semàntiques, de significat o lògiques. Col·leccions de diferent tipologia es gestionen amb un únic tesaurus, donat que el que unifica les

col·leccions són la temàtica, el període i l'espai, i és aquest vocabulari controlat el que permet recuperar la informació independentment de la procedència.

Finalment, l'existència d'un únic registre d'informant, és a dir de testimoni, amb el nom i cognoms de víctimes d'exili, repressió, etc., ens permet creuar els registres de totes les bases de dades i eliminar duplicats, disposant d'una fitxa única amb les dades biogràfiques bàsiques de cada persona.

3.3 Cerca i visualització de continguts

Des de mitjans de l'any 2017 s'ha començat a desenvolupar la part pública (frontend) de l'Arxiu de Memòria Històrica per tal de facilitar l'accés i la cerca de contingut a la ciutadania i públic interessat a partir d'una cerca integrada i visualitzacions específiques.

Per una banda, la indexació de continguts amb un únic vocabulari per a totes les bases de dades independentment de la tipologia, i dins d'un sistema de gestió únic, ens permet recuperar la totalitat de la informació, i al mateix temps interrelacionar col·leccions. El desenvolupament d'un cercador únic permet realitzar una cerca integrada del contingut que conformen aquestes bases de dades a partir d'uns paràmetres establerts prèviament sobre el contingut indexat així com aquells camps que s'han identificat com a cercables. La difusió unificada de totes les col·leccions ja interrelacionades a través del tesaurus, afegeix valor als continguts.

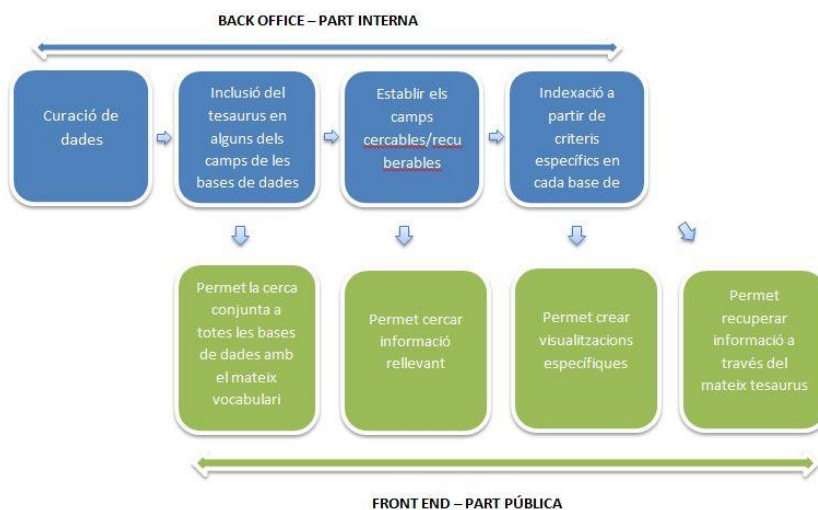

Fig. 6 Esquema de gestió i difusió de dades

D' aquesta manera l' usuari pot recuperar tot tipus d'informació i documentació d' una temàtica concreta, independentment de la base de dades on es trobi aquesta informació. Per exemple, si busquem informació sobre el bombardeig de Granollers, aquesta és una paraula clau dins del tesaurus, i permetrà recuperar tant els fragments d'entrevistes que en parlen, com els llibres publicats sobre el tema, com l'espai de memòria patrimonialitzat pel Memorial Democràtic, i si fos el cas, documents personals o memòries escrites de les persones que cedeixen la seva informació al Memorial.

The screenshot shows a web application interface with a navigation menu at the top: Inventario, Publicació, Recursos, Processos, Tesaurus, Administració, Mercèp, Català. The main content area is titled 'Bombardeig de Granollers 1938' and includes a 'Bibliografia' section with two entries: 'GR.31/5/1938 - el bombardeig de Granollers / [Comissari de l'exposició i textos Joan Garriga]' and 'GR.31/5/1938 - rastres del bombardeig : fotografies de la Biblioteca Nacional d'Espanya / Josep Grau Mateu'. Below this is the 'Historia Oral' section, which displays a list of interview fragments. Each entry includes a date, a title, a name, a location, and a duration. For example, entry 81 is 'Construcció de la memòria de la Guerra Civil a Granollers' by Aurora Masat in Granollers, Valls Oriental, with a duration of 00:04:16.000 - 00:11:38.857. Entry 92 is 'Construcció de la memòria de la Guerra Civil a Granollers' by Concepció Molins Pera in Parets del Valles, Valls Oriental, with a duration of 00:24:25.000 - 00:26:43.067.

Fig. 7 Exemple cerca Bombardeig
de Granollers

Per altra banda, l' usuari pot realitzar també una navegació a partir dels termes del tesaurus gràcies a filtres específics que desenvolupa la jerarquia d' aquest i permet filtrar i combinar els termes per tal d' acotar els resultats al tema d' interès de l' usuari. D'aquesta manera recupera només aquella informació que s'ha indexat prèviament i resol problemàtiques de soroll o silenci documental, en especial en el cas de les entrevistes del Banc Audiovisual de Testimonis. La indexació dels fragments d'entrevista permet la recuperació d' aquests talls específics en funció dels descriptors adjudicats i recuperar informació de context, per exemple, en una entrevista algú es pot referir a "fratricidi" a l' estar parlant de la guerra civil sense utilitzar les paraules "guerra" o "guerra civil", pel que no seria recuperable si no fos perquè s'ha indexat amb el descriptor de "guerra civil".

A part de la cerca integrada s'han desenvolupat filtres específics que permeten limitar la cerca per a cada una de les bases de dades. A la vegada, reconeixent les especificitats de cada una de les bases de dades, s'han desenvolupat camps de cerca preassignats que permeten buscar per nom i cognoms, població, projecte, títol, autor, tipologies, etc.

Pel que fa a les possibilitats de visualització dels continguts, a dia d'avui s'ha treballat en dues formes de visualització atractives, didàctiques i organitzades científicament gràcies a la indexació prèvia del contingut: una visualització cronològica i una visualització geogràfica. La gestió del propi tesaurus facilita la creació d'aquestes visualitzacions ja que permet la inserció de referències temporals (descriptors cronològics) i la georeferenciació dels termes (especialment rellevant en el cas dels descriptors onomàstics de centres de privació de llibertat). La indexació a partir d'aquest tesaurus comú permet que aquestes visualitzacions mostrin un contingut divers, ja siguin fragments d'entrevista, documents, llibres o altres dades.

D'una banda, la visualització cronològica presenta els continguts a través de línies de temps, gràcies a la indexació a través dels descriptors cronològics que permeten al·l construir un relat històric i permeten profunditzar a l'usuari sobre un fet o una etapa determinada. Per altra banda, la visualització geogràfica permet navegar sobre mapes interactius que permeten navegar sobre els llocs d'exili, llocs d'origen, presons i camps de concentració franquistes, espais de memòria, localització de simbologia franquista, entre altres. En aquests moments s'està treballant en el desenvolupament de noves formes de visualització, concretament en mapes combinats amb línies de temps que permetin combinar localitzacions amb marcs temporals per tal de crear itineraris biogràfics

5. La memòria en un click: integrar i difondre les col·leccions de memòria

Com hem vist, hem desenvolupat un sistema de gestió documental integral, que ens permet fer créixer el número de col·leccions sense límit. Des de l'any 2016 hem integrat més de 30.000 registres de 7 bases de dades de diferent temàtica, procedència i tipologia. Estem treballant per la integració de prop de 200.000 registres nous, i hem establert diversos convenis i col·laboracions amb institucions arxivístiques, patrimonials, entitats memorialistes i universitats per integrar tant col·leccions com recerques.

La voluntat del CDMD no és de cap de les maneres suplantat el paper de l'arxiu, sinó de ser la finestra de difusió de les múltiples col·leccions de memòria que alberguen arxius, biblioteques, museus, universitats, investigadors i tantes altres institucions públiques i privades que conserven la memòria democràtica de Catalunya.

El desenvolupament d'un sistema de gestió documental integral que ens permet incorporar infinites col·leccions de memòria és una oportunitat per la difusió del passat recent. Però per fer possible que aquesta oportunitat esdevingui realitat cal un ús ingent de noves tecnologies. Així podem dir que el projecte del CDMD és un projecte d'humanitats digitals on la tecnologia hi juga un paper rellevant. Tant sols per la gestió de col·leccions ens és necessari l'aplicació de tecnologies de reconeixement de text, de transcripció automàtica, d'indexació semi-automàtica, de traducció automàtica, de geolocalització, de mineria de dades... i per la difusió de col·leccions ens caldrà treballar en museologia interactiva, aplicació de narratives transmèdia, aplicació de l'experiència d'usuari en el disseny web, la realitat augmentada.... Com veiem, moltes de les subdisciplines que les humanitats digitals ens proporcionen, han de servir-nos per avançar en la difusió de la memòria a la societat.

I respecte a la difusió, el plantejament d'un centre de documentació eminentment virtual ens porta a preguntar-nos quins són els públics als quals ens volem adreçar, i en funció d'aquests, com volem presentar els continguts per arribar a aquells segments de públics-diana propis d'una institució cultural dedicada al treball de memòria: públic escolar, públic especialista, entitats memorialistes, familiars de víctimes... Serà doncs en funció d'aquests públics que caldrà crear productes específics adreçats a ells gràcies a l'ajuda de les humanitats digitals.

6. Conclusions

Com hem vist, vam haver de desenvolupar un sistema de gestió documental adaptat al treball de memòria. El desenvolupament d'aquest mètode és probablement la principal aportació del CDMD per a la gestió de col·leccions de memòria, i aquest és el mètode que ens permet fer treball de memòria amb tercers països transferint el nostre coneixement, evolucionant el sistema davant els nous reptes plantejats, i fent retorn d'aquestes experiències tant a nivell pràctic com de transferència acadèmica.

La principal lliçó apresada en aquest període de desenvolupament del sistema de gestió és que qualsevol metodologia ha d'estar relacionada amb els continguts que gestionem, i que aquest mètode s'hi ha d'adaptar, no al revés, com passa sovint en molts projectes. Un sistema de gestió documental que no sigui suficientment flexible, adaptable i escalable a les col·leccions que integra, no serà un mètode adequat per la gestió i difusió d'aquestes, donat que serà incapaç d'explotar el potencial que tenen els continguts propis de les

col·leccions. Cal afegir que no existeix una vareta màgica, però sí que existeix una premissa: cal fer prevaldre el criteri dels especialistes en aquells continguts concrets, per damunt de tecnòlegs, desenvolupadors o programaris.

La segona lliçó del projecte és que els criteris que apliquem en el sistema de gestió documental han d'estar ben representats en la presentació de resultats, en la web, o en vocabulari tècnic, el frontend ha de reflectir el treball del backoffice.

La tercera de les lliçons és que cal fer un treball integral entre tots els actors: tecnòlegs, desenvolupadors, documentalistes, bibliotecaris, historiadors... i que en aquest sentit nosaltres com a responsables del projecte hem de ser part de l'equip de desenvolupament del sistema tecnològic de gestió documental, participar en la creació de les funcionalitats del software, no com a desenvolupadors, sinó com a especialistes que apliquem un criteri determinat que s'ha de reflectir en la tecnologia que fem. I viceversa, si els desenvolupadors no saben de quina matèria estem tractant, quines són les nostres necessitats, perquè apliquem uns criteris i no uns altres, difícilment els desenvolupaments respondran a les nostres expectatives.

Per finalitzar, un breu resum de tot l'exposat: hem hagut de concebre un sistema de gestió documental que es fonamentés en 4 principis rectoris (dignificació, recuperació, veritat i reparació), tot donant a conèixer el passat de manera científica, promovent la recerca i dignificant la memòria de les víctimes a través de la reparació simbòlica; per fer-ho hem desenvolupat un sistema de gestió documental adaptat al treball de memòria, i participat en el desenvolupament del software que dóna resposta als nostres criteris com a especialistes; fem un ús ingent de les humanitats digitals aplicades al treball de memòria per accelerar la gestió i multiplicar els públics als quals s'adrecen aquests continguts; integrem i difonem múltiples col·leccions de memòria a través de la cooperació entre institucions, actuant com a finestra per a la difusió de projectes propis i de tercers.

7. Bibliografia

Arxiu Nacional de Catalunya. *Llista de reparació jurídica de víctimes del franquisme (1938-1978)*[en línia]. Sant Cugat del Vallès: Generalitat de Catalunya. Arxiu Nacional de Catalunya, 2017 [Data de consulta: 01/03/2018] <<http://anc.gencat.cat/ca/detall/noticia/Llista-de-processos-instruits-pel-regim-franquista>>

Catalunya. “Llei 13/2007, del 31 d'octubre, del Memorial Democràtic.”[en línia]. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 5006 [data de consulta: 01/03/2018] <<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/5006/884008.pdf> >

Catalunya. “Llei 11/2017 del 4 de juliol, de reparació jurídica de les víctimes del franquisme” [en línia]. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 7406 [data de consulta: 01/03/2018] <<http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/7406/1623563.pdf> >

Consejo de Seguridad. Naciones Unidas. *Informe del Secretario General sobre el estado de derecho y la justicia de transición en las sociedades que sufren o han sufrido conflictos* [en línia], Naciones Unidas, 2004. [data de consulta: 01/03/2018] <<http://www.un.org/es/comun/docs/?symbol=S/2004/616> >

Dédalo Platform Intangible Heritage Management [data de consulta: 01/03/2018] <<http://www.fmomo.org/dedalo/pg/?lang=es> >

Espanya. “Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal. Article 4.2”. *Boletín Oficial del Estado*, núm. 207 (14 de desembre), suplement en català, núm 17 (30 de desembre).

Guatemala. “Ley de Acceso a la Información Pública. Artículo 24”. *DECRETO NÚMERO 57-2008*. [en línia]. Guatemala, 2008 [data de consulta: 01/03/2018] <http://www.oas.org/juridico/pdfs/mesicic4_gtm_acceso.pdf >

Polònia. *ACT of 18 December 1998 on the Institute of National Remembrance – Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation*. [en línia] [data de consulta: 01/03/2018] <<http://ipn.gov.pl/en/about-the-ipn/documents/327,The-Act-on-the-Institute-of-National-Remembrance.html>>